

Mattheson & affektlære

Affektlæren er en teori om musikalsk betydning inden for barokken (ca. 1600-1750) som omhandler musikkens påvirkning af menneskets psyke, eller *affekter* (omtrent det samme som følelser). Affektlære kan også ses som udtryk for oplysningstidens (ca. 1700-1789) trang til at forstå og forklare.

Man havde bla. en forestilling om at de forskellige tonearter havde forskellige udtryk:

"F-mol synes at forestille en rolig, om end dyb og stærk, med fortvivlelse parret, dødelig hjertekval, og er overordentlig bevægelig. Den udtrykker sort hjælpeløs melankoli meget smukt, og forårsager ofte tilhørerne gru og gysen."

"G-mol er næsten den allerskønneste toneart, fordi den ikke alene blander moderat alvorlighed med en munter liflighed, men fører en ualmindelig ynde og behagelighed med sig, der gør den tjenlig såvel til det ømme som det vederkvægende, såvel det længelsfulde som det fornøjede, kort sagt gør den overordentlig smidig og skikket til den mådeholdne klage og den tempererede lystighed."

"C-Dur (...) vil ikke være uskikket til fornøjelighed, og hvor man ellers lader Glæden have frit Løb."

De tre ovenstående citater er fra Johann Mattheson i Kai Aage Bruun: *Strejflys over det 18. århundredes musikopfattelse*, DMT nr. 1, 1939.

Følgende citater er fra Johan Matthesons "Der vollkommene Capellmeister" fra 1739 som er en af de vigtigste kilder til affektlæren:

"Since for example joy is an **expansion** of our soul, thus it follows reasonably and naturally that I could best express this affect by **large** and **expanded** intervals" ([Mattheson 1981](#), part 1, chapter 3, section 56).

"Whereas if one knows that sadness is a **contraction** of these subtle parts of our body, then it is easy to see that the **small** and **smallest** intervals are the most suitable for this passion" ([Mattheson 1981](#), part 1, chapter 3, section 57).

"Hope is an **elevation** of the soul or spirits; but despair is a **depression** of this: all of which are things which can very naturally be represented with sound, especially when the other circumstances (tempo in particular) contribute their part. And in this way one can form a sensitive concept of all the emotions and compose accordingly" ([Mattheson 1981](#), part 1, chapter 3, section 59).

Mattheson, Johann. *Johann Mattheson's Der vollkommene Capellmeister: A Revised Translation with Critical Commentary*, edited and translated by Ernest Charles Harriss. *Studies in Musicology*, no. 21. Ann Arbor: UMI Research Press. 1981/1739.

Blandt andet ud fra Mattheson kan man sammenfatte følgende:

Glæde formidles med hurtigt tempo, store spring, opadgående bevægelse, durtoneart.

Sorg udtrykkes med langsomt tempo, små intervaller, kromatik, nedadgående bevægelse, moltoneart.

Smerte udtrykkes med dissonanser og forstørrede/formindskede intervaller (særligt tritonus og små sekunder)

Teorien mistede sin betydning efter barokken, fordi både komponister og teoretikere anså den for at være alt for generaliserende.

I vore dage er det derimod almindeligt at opfatte musiks betydning som helt bundet af kontekst og kultur.